

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 1187

Warszawa, 3 kwietnia 2025 r.

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy panią poseł Maję Ewę Nowak.

(-) Izabela Bodnar; (-) Agnieszka Buczyńska; (-) Żaneta Cwalina-Śliwowska; (-) Sławomir Ćwik; (-) Michał Gramatyka; (-) Rafał Kasprzyk; (-) Rafał Komarewicz; (-) Aleksandra Leo; (-) Adam Luboński; (-) Maja Ewa Nowak; (-) Barbara Okuła; (-) Barbara Oliwiecka; (-) Łukasz Osmalak; (-) Bartosz Romowicz; (-) Ewa Schädler; (-) Marcin Skonieczka; (-) Piotr Paweł Strach; (-) Mirosław Suchoń; (-) Ewa Szymanowska; (-) Paweł Śliz; (-) Wioleta Tomczak; (-) Kamil Wnuk.

U S T A W A

z dnia 2025 r.

**o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób
niepełnosprawnych**

Art. 1. W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44, 858, 1089, 1165, 1494 i 1961) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 22:
 - a) uchyla się ust. 1a,
 - b) w ust. 2 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) udokumentowanie przez nabywcę kwoty obniżenia informacją o kwocie obniżenia wystawioną przez sprzedającego.”,
 - c) w ust. 10 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) wystawia informację o kwocie obniżenia niezwłocznie po terminowym uregulowaniu należności, jednak nie później niż do ostatniego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym przypadał termin płatności za zakup;”;
- 2) w art. 28:
 - a) w ust. 1 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) adekwatnie do potrzeb wynikających z rodzaju i stopnia niepełnosprawności, zatrudnionych osób z niepełnosprawnością, zapewniona jest specjalistyczna opieka medyczna, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne;”,
 - b) uchyla się ust. 2a i 2b;
- 3) w art. 29:
 - a) ust 1a otrzymuje brzmienie:

„1a. Stan zatrudnienia osób niepełnosprawnych, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, nie może być niższy niż 10% ogółu zatrudnionych”,
 - b) ust. 1c otrzymuje brzmienie:

”1c. Wojewoda, w drodze decyzji, zwalnia na czas określony, nie dłużej niż na sześć miesięcy, organizatora zakładu aktywności zawodowej od spełniania warunku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, jeżeli naruszenie tego warunku nastąpiło z przyczyn niezależnych od pracodawcy a właściwy powiatowy urząd pracy nie może skierować

wymaganej liczby osób niepełnosprawnych, o których mowa w ust. 1, do pracy w tym zakładzie.",

c) w ust. 3a¹ wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„W przypadku wydatkowania zakładowego funduszu aktywności niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie ust. 4 albo w razie nieprzekazania środków, o których mowa w ust. 1 pkt 3 na wyodrębniony rachunek bankowy w terminie do dnia 31 grudnia roku następnego po uzyskaniu tych środków, pracodawca jest obowiązany do dokonania:",

d) w ust. 3a³ skreśla się wyrazy "art. 29";

4) w art. 48 po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:

"3a. Samorząd województwa może zwiększyć maksymalną kwotę zobowiązań samorządu województwa do wypłaty w danym roku z tytułu dofinansowania kosztów działalności zakładów aktywności zawodowej z zaoszczędzonych środków własnych lub ze środków otrzymanych na realizację innych działań, przekazanych przez Prezesa Zarządu Funduszu, według algorytmu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1."

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 1 pkt 1, który wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Potrzeba dokonania zmian w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wynika ze zmiany otoczenia gospodarczego, w którym aktualnie funkcjonują zakłady aktywności zawodowej (dalej "ZAZ"). Projekt ma na celu zmianę przepisów, które w praktyce funkcjonowania ZAZ tworzą niepotrzebne obowiązki administracyjne oraz nakładają na ZAZ obowiązki, które w obecnej sytuacji gospodarczej i sytuacji na rynku pracy wstrzymują rozwój i mogą skutkować likwidacją ZAZ.

Konieczność nowelizacji przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (dalej "ustawa o rehabilitacji") wynika również z faktu, że część obowiązujących jej przepisów nie była nowelizowana od czasu jej uchwalenia, jednocześnie w tym czasie zmiana uległa sytuacja osób z niepełnosprawnością.

Obecny przepis narzuca na ZAZ i przedsiębiorstwa społeczne zatrudniające co najmniej 10 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy lub innych pracodawców zatrudniających co najmniej 25 pracowników, u których wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynosi co najmniej 30%, sprzedające usługi i produkty, obowiązek obligatoryjnego wystawiania nabywcom informacji o możliwości obniżenia wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (dalej "PFRON"), nawet w przypadkach, gdy nabywca jest mikroprzedsiębiorcą lub prowadzi jednoosobową działalność gospodarczą i nie ma możliwości dokonywania odliczeń oraz w przypadku gdy przedsiębiorca nie zamierza skorzystać z obniżenia wpłat na PFRON. Sprzedający ma również obowiązek prowadzenia ewidencji wystawionych informacji oraz informowania PFRON o kwocie obniżenia (art. 22 ust. 10). Niektóre podmioty sprzedające swoje produkty na portalach aukcyjnych (sprzedaż wysyłkowa), niejednokrotnie nie mają możliwości wyegzekwować od kupującego otrzymania oświadczenia o rezygnacji z zamiaru korzystania z prawa do obniżenia wpłat na PFRON. Jednocześnie wiąże się to z obowiązkiem prowadzenia ewidencji wystawionych informacji o kwocie obniżenia oraz sankcjami z tytułu nieprawidłowości związanych z ewidencją oraz danymi zawartymi w informacjach o kwocie obniżeniu określonymi w art. 22b.

Część zakładów prowadzi działalność w branży hotelowo-gastronomicznej, a usługa gastronomiczna jest realizowana dla osób indywidulanych, które jednak proszą kelnera/pracownika gastronomii o wystawienie paragonu z numerem NIP, aby go rozliczyć w działalności gospodarczej – w takiej sytuacji ZAZ ma obowiązek niezwłocznie wydać paragon

z NIP lub fakturę i nie ma możliwości wyegzekwowania oświadczenia o rezygnacji z uzyskiwania informacji o kwocie obniżenia. Dzienna liczba paragonów z NIP lub faktur jest bardzo duża (od kilkudziesięciu do kilkuset). Kolejnym aspektem jest sprzedaż noclegów dokonywana za pośrednictwem portali rezerwacyjnych (np. booking.com, expedia, noclegi.pl, i inne), gdzie również dopiero przy zameldowaniu lub wymeldowaniu gościa obiekt dowiaduje się czy będzie wystawiana faktura, a osoba żądająca faktury nie jest osobą uprawnioną do reprezentacji firmy, aby podpisać oświadczenie o rezygnacji. Obowiązki zakładu w zakresie realizacji zapisów art. 22 są w takich sytuacjach niemożliwe do prawidłowego zrealizowania.

Ponadto, nakładanie na ZAZ tego obowiązku wiąże się z dodatkową pracą, do której niejednokrotnie potrzeba jest zatrudnienia dodatkowego pracownika, przy ciągłym zachowaniu wskaźników zatrudnienia. Dlatego też proponuje się zniesienie obowiązku wystawiania informacji o zasadach nabywania i korzystania z obniżenia wpłat do PFRON, możliwości złożenia oświadczenia o rezygnacji z zamiaru korzystania z prawa do obniżenia wpłat oraz możliwości odwołania tych oświadczeń.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 pkt 3 i art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy o rehabilitacji zakłady pracy chronionej i ZAZ zobowiązane są zapewnić doraźną opiekę medyczną, tj. zatrudnić pielęgniarkę lub ratownika medycznego. Zapewnienie doraźnej opieki medycznej warunkuje uzyskanie statusu takiego podmiotu podczas jego tworzenia, a następnie jego utrzymanie w trakcie działalności. Przepis ten jest ewidentnie przestarzały, wynika z biologicznego rozumienia niepełnosprawności w kategoriach choroby, całkowicie niezgodnego z Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych. Biorąc pod uwagę obecne przepisy prawa, pielęgniarka będąc w zakładzie nie może podać leków, wykonać zastrzyków itp., może jedynie zmierzyć ciśnienie, opatrzyć ranę lub w razie konieczności zadzwonić po karetkę pogotowia, co również może uczynić osoba przeszkolona z pierwszej pomocy, tym samym skracając czas na podjęcie jakichkolwiek działań udzielenia pomocy osobie poszkodowanej i zapewniając identyczną pomoc. W celu wywiązania się z ustawowych obowiązków w zakładach zawierane są umowy z pielęgniarkami, będące w większości umowami cywilno-prawnymi (umowy zlecenia). W takich przypadkach pielęgniarka zobowiązana jest (w razie konieczności) dotrzeć do zakładu w celu udzielenia pierwszej pomocy, jednakże biorąc pod uwagę fakt, iż pielęgniarki zatrudnione są również w innych placówkach, dojazd do zakładu pracy jest niezmiernie utrudniony bądź niejednokrotnie niemożliwy. W wielu zakładach takie umowy w rzeczywistości nie są praktycznie realizowane, bo wezwanie pielęgniarki mija się z celem, gdy

pierwszej pomocy udziela personel, którego pracodawca szkoli z zakresu pierwszej pomocy. Po okresie pandemii, gdy każda osoba stanowiąca personel medyczny była zaangażowana w kilku miejscach (zapewniających dużo lepsze warunki finansowe niż ZAZ) pojawiły się duże trudności z zapewnieniem osoby, która mogłaby świadczyć doraźną opiekę medyczną dla pracowników z niepełnosprawnością – pielęgniarki musiały też wówczas, zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Zdrowia, wybrać jedno miejsce pracy, więc zrezygnowały z pracy w zakładach aktywności zawodowej i obecnie nie ma możliwości ich pozyskania. Jednocześnie zabezpieczenie opieki medycznej w inny sposób w niektórych województwach nie jest przez organy kontrolne uznawane za prawidłowe. Ponadto w ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej występuje luka prawna w postaci braku wskazania, że wykonywaniem zawodu pielęgniarki jest zatrudnienie na stanowisku pielęgniarki w zakładzie pracy chronionej lub ZAZ, co skutkuje utratą prawa wykonywania zawodu przez pielęgniarkę zatrudnioną wyłącznie w tych podmiotach.

Niezbędne jest urealnienie przepisów dotyczących struktury zatrudnienia w zakładach aktywności zawodowej (art. 29 ustawy o rehabilitacji) w stosunku do obecnie funkcjonujących tendencji w orzecznictwie o niepełnosprawności (opartym na przestarzałym jej rozumieniu). Wskaźniki zatrudnienia obowiązujące od 2008 roku nie uwzględniają rzeczywistych potrzeb środowiska osób z niepełnosprawnościami. Obecnie ponad połowa pracowników z niepełnosprawnościami zatrudnionych w ZAZ musi posiadać znaczny stopień niepełnosprawności. Takich osób chętnych do pracy jest coraz mniej. Wiele zakładów po pandemii (gdy dostęp do służby zdrowia był praktycznie niemożliwy) spotkało się i nadal spotyka się z praktyką obniżania stopni niepełnosprawności pracownikom z powodu braku dokumentacji potwierdzającej leczenie, co często destabilizuje wskaźniki zatrudnienia, które warunkują utrzymanie statusu ZAZ, a tym samym utrzymanie miejsc pracy dla wszystkich osób z niepełnosprawnością. Tymczasem, na zatrudnienie w ZAZ oczekują w przeważającej mierze wyłącznie osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (i określonym w ustawie typem niepełnosprawności), które można by od razu zatrudnić. Osoby te samodzielnie nie są w stanie funkcjonować na otwartym rynku pracy, ale odpowiednio wsparte i przygotowane przez ZAZ mogłyby potencjalnie zostać uczestnikami tego rynku. Mając na względzie powyższe zasadnym jest obniżenie określonego w ustawie minimalnego limitu zatrudnienia osób zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności do 10%.

Wskazane jest wydłużenie z trzech do sześciu miesięcy zwolnienia przez wojewodę w drodze decyzji od spełnienia warunków, o których mowa w art. 29 ust. 1 ustawy o rehabilitacji. Okres pandemii spowodował opóźnienia i zaległości w systemie orzekania o niepełnosprawności, a także wydłużył terminy orzekania. W związku z sytuacją w usługach zdrowotnych osoby z niepełnosprawnością, które z uwagi na swoje różnorodne schorzenia były bardziej narażone na zarażenie wirusem SARS – COV2 i w obawie przed wirusem systematycznie przebywały na zwolnieniach lekarskich. Nie wszystkie osoby powróciły po tym okresie do pracy, czego konsekwencją może być utrata wymaganych wskaźników zatrudnienia, tym samym utrata statusu ZAZ. Dlatego też w celu zminimalizowania zagrożenia utraty statusu ZAZ oraz ewentualnej likwidacji zakładu (a co za tym idzie likwidacji miejsc pracy zatrudnionych w nim osób z niepełnosprawnością), zasadna jest zmiana w art. 29 ust. 1c, umożliwiająca wojewodzie zwolnienia ZAZ z wymaganych wskaźników zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami na okres sześciu miesięcy, a nie jak dotychczas trzech miesięcy. Umożliwiłoby to wydłużenie czasu na odpowiednie podniesienie wskaźnika poprzez zatrudnienie nowych osób, bądź też w przypadku braku chętnych do pracy, wypowiedzenie umów poszczególnym pracownikom w celu przywrócenia wymaganych wskaźników zatrudnienia. Zgodnie z obecnym prawem czas wypowiedzenia umów o pracę wynosi nawet trzy miesiące, czyli czas, na jaki w chwili obecnej wojewoda może zwolnić zakład z utrzymania wymaganych wskaźników jest niewystarczający.

Proponowane jest przesunięcie terminu przekazywania dochodu z prowadzonej działalności usługowej i wytwórczej na zakładowy fundusz aktywności w danym roku z 15 lipca roku następnego do końca tego roku. Umożliwi to ZAZ wykonanie tego obowiązku z jednoczesnym zachowaniem płynności finansowej. Środki te są nadal potrzebne na podstawowym koncie ZAZ, gdyż działalność usługowa i wytwórcza nie powróciła do poziomu sprzed okresu pandemii (a dodatkowo została zaburzona przez skok inflacji). ZAZ straciły część kontrahentów biznesowych i klientów fizycznych, a proces odbudowy portfeli zamówień jest długotrwały. Początek roku w większości ZAZ charakteryzuje się zmniejszonymi przychodami. W związku z tym, że ZAZ obowiązuje roczne planowanie wydatków, a ewentualne nadwyżki muszą być zwrócone do PFRON, zakłady wykorzystują pod koniec roku wszystkie środki i nowy rok budżetowy zaczynają niejako od zera. Muszą więc uzyskać przychody na początku roku (a ten okres jest w przeciągu roku najsłabszy), aby w dniu 15 lipca

przekazać „zysk” na ZFA. Przesunięcie terminu przekazania „zysku” na ZFA nie wpłynie na kierowane do pracowników niepełnosprawnych wsparcie w zakresie rehabilitacji społecznej, gdyż wciąż gromadzone są na tym funduszu środki z tytułu zaliczek podatku od osób fizycznych. Poza tym przepis obecnie obowiązujący jest nieczytelny i różnie interpretowany przez zespoły kontrolujące. Jego powiązanie z przepisami dotyczącymi sankcji za nieprawidłowe wydatkowanie środków ZFA wymaga doprecyzowania, co zniweluje problemy w prowadzeniu działalności ZAZ.

Obecne brzmienie przepisów ustawy o rehabilitacji w zakresie określania środków jakie sejmik województwa otrzymuje na zadania, na które przeznacza środki określone w art. 48 ust. 1 pkt 1, jest interpretowane w ten sposób, że samorząd województwa nie ma prawa przeznaczyć zaoszczędzonych w trakcie roku własnych środków lub zaoszczędzonych środków otrzymanych na realizację innych działań, o których mowa w art. 48, na dodatkowe wsparcia ZAZ. Województwa od lat otrzymują pisma z BON ze stanowiskiem, że przepis zawarty w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 48 ust. 2 stanowi wytyczne dla PFRON i nie ogranicza samorządów w decyzjach dotyczących zwiększenia wydatków na dofinansowanie zakładów aktywności zawodowej z ogólnej puli środków przekazanych im przez PFRON na podstawie tego rozporządzenia. Województwa podnoszą, że nie ma ograniczenia w zakresie dofinansowania kosztów tworzenia ZAZ (poza ograniczeniem wynikającym z art. 68 c ust. 2 pkt 2 ustawy o rehabilitacji). Jednakże takie ograniczenie dotyczy kosztów działania ZAZ i wynika z obowiązujących przepisów. Zobowiązania samorządu powstają po podpisaniu umów (lub aneksów), a rozporządzenie dokładnie określa jak ma zostać obliczona kwota zobowiązań z tytułu dofinansowania kosztów działania ZAZ (w ustawie w art. 35 mowa o kosztach działania a nie działalności ZAZ). W okresie pandemii powyższy problem rozwiązano wprowadzeniem do ustawy o rehabilitacji art. 68 gh, który przesądził wprost, że województwo mogło zwiększyć maksymalną kwotę zobowiązań samorządu wojewódzkiego do wypłaty w 2020 r. i w 2021 r. z tytułu dofinansowania kosztów działalności zakładów aktywności zawodowej, w okresie trwania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, z zaoszczędzonych środków własnych lub z zaoszczędzonych środków otrzymanych na realizację innych działań, przekazanych przez Prezesa Zarządu Funduszu, według algorytmu, o którym mowa w art. 48. Potrzeba obowiązywania takiego mechanizmu jest w rzeczywistości niezależna od zdarzeń

nadzwyczajnych i powinien on być wprowadzony na stałe. Dlatego też proponuje się dodanie w art. 48 nowego ust. 3a pozwalającego przeznaczyć na działania ZAZ zaoszczędzone środki własne lub niewykorzystane środki otrzymanych na realizację innych działań, przekazanych przez Prezesa Zarządu Funduszu.

Wejście w życie ustawy wymaga wydania nowego rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego na podstawie art. 22 ust. 12 ustawy o rehabilitacji, w którym określa on wzory informacji, o których mowa w ust. 10 pkt 1 i 3 a także zakres danych gromadzonych w ewidencji, o której mowa w ust. 10 pkt 2, oraz sposób jej prowadzenia. W związku z uchynieniem ust. 1a oraz zmianą treści ust. 10 pkt 1 należy uznać, że rozporządzenie wydane na podstawie art. 22 ust. 12 utraci moc z dniem wejścia w życie tych zmian. Nowe rozporządzenie powinno mieć treść taką jak obecne rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 września 2018 r. w sprawie informacji dotyczących kwot obniżenia wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz ewidencji wystawionych informacji o kwocie obniżenia to konieczność (Dz. U. poz. 1858), bez odsyłania we wzorze informacji, o której mowa w art. 22 ust. 10 pkt 1 ustawy do uchylanego art. 22 ust. 1a.

Proponuje się, aby ustawa, ze względu na zasady rozliczeń związanych z działalnością ZAZ, weszła w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem zmiany, która dotyczy zniesienia obowiązku wystawiania informacji o możliwości obniżenia wpłat na PFRON, która wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia. Wydłużenie *vacatio legis* wiąże się koniecznością wydania nowego rozporządzenia na podstawie art. 22 ust. 12 ustawy o rehabilitacji.

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

DEKLAROWANE SKUTKI REGULACJI (DSR) projektu ustawy

Informacja o projekcie

a) Tytuł projektu:

ustawa o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

b) Przedstawiciel wnioskodawcy:

Pani Poseł Maja Nowak

I. Część wstępna

[1] Zwięzły opis zidentyfikowanego problemu i proponowanych rozwiązań.

Ustawa o rehabilitacji o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (dalej „ustawa o rehabilitacji”) zawiera:

- przepisy nieadekwatne do obecnie sytuacji gospodarczej i społecznej w odniesieniu do warunków jakie muszą spełniać zakłady pracy chronionej i zakłady aktywizacji zawodowej w zakresie limitów zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. Nie uwzględniają one zmian w praktyce orzecznictwa o niepełnosprawności, a także przedłużających się problemów z wydawaniem i przedłużaniem orzeczeń,
- rozwiązania, które w praktyce są niefunkcjonalne lub powodują niepotrzebne obowiązki zakładów aktywności zawodowej (dalej „ZAZ”) w obecnej sytuacji gospodarczej i społecznej w kraju,

Aktualnie największymi problemami zidentyfikowanymi przez większość ZAZ w bieżącym prowadzeniu działalności jest:

1. utrzymanie odpowiedniej struktury zatrudnienia w ZAZ;
2. obowiązkowe zapewnienie doraźnej opieki medycznej przez ZAZ;
3. zbyt krótki termin przekazania zysków na zakładowy fundusz aktywizacji (dalej „ZFA”);
4. obowiązek wystawiania informacji o kwocie obniżenia składek na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (dalej „PFRON”), nawet jeśli przedsiębiorca nie może lub nie chce skorzystać z takiej obniżki;
5. zbyt krótki termin zwolnienia przez Wojewodę w drodze decyzji od spełnienia warunków, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy o rehabilitacji.

Przedstawione problemy dotyczą wszystkich ZAZ funkcjonujących na terenie kraju. W odniesieniu do ZAZ w projekcie proponuje się:

- 1) urealnienie struktury zatrudnienia w ZAZ (art. 29 o rehabilitacji). Tendencje w orzekaniu o niepełnosprawności, wprowadzenie 500+ (a następnie 800+) dla wszystkich osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, podniesienie kwoty wolnej od podatku, a w ostatnim czasie - wprowadzenie świadczenia wspierającego, spowodowały, że Zakłady Aktywności Zawodowej mają ogromne problemy z zatrudnieniem osób legitymujących się znacznym stopniem niepełnosprawności. Niezbędne jest zatem urealnienie przepisów dotyczących

- struktury zatrudnienia w zakładach aktywności zawodowej;
- 2) rezygnację z obowiązkowego zapewnienia doraźnej opieki medycznej przez ZAZ;
 - 3) doprecyzowanie przepisów oraz przesunięcie terminu przekazania zysku na ZFA z 15 lipca na 31 grudnia;
 - 4) wystawianie informacji o kwocie obniżenia składek na PFRON na wniosek nabywcy usługi;
 - 5) wydłużenie z trzech do sześciu miesięcy zwolnienia przez wojewodę w drodze decyzji od spełnienia warunków, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1;
 - 6) wprowadzenie możliwości przekazywania na działanie ZAZ dodatkowych środków; niż przekazane z PFRON na zadania realizowane przez samorząd województwa.

Nadto w projekcie proponuje się aktualizację pojęć używanych w odniesieniu do orzeczeń o niepełnosprawności i osób z tymi niepełnosprawnościami.

Niewprowadzenie projektowanych zmian będzie skutkowało stopniową likwidacją ZAZ, pogorszeniem ich konkurencyjności na rynku oraz brakiem możliwości aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością.

[2] Czy były rozważane rozwiązania alternatywne?

➤ Nie

Nie rozważano rozwiązań alternatywnych do zmian legislacyjnych. Proponowane zmiany mogą nastąpić tylko poprzez nowelizację ustawy o rehabilitacji.

II. Wymogi określone w art. 34 ust. 2 pkt 3–5 regulaminu Sejmu

[3] Jakie są przewidywane skutki prawne projektowanych rozwiązań?

W art. 1 pkt 1 dotyczącym art. 22 ustawy o rehabilitacji proponuje się usunięcie obowiązku obligatoryjnego wystawiania przez sprzedającego produkty i usługi, nabywcom informacji o możliwości obniżenia wpłat na PFRON. Obecnie, nawet w przypadkach, gdy nabywca jest mikroprzedsiębiorcą lub prowadzi jednoosobową działalność gospodarczą i nie ma możliwości dokonywania odliczeń oraz w przypadku, gdy przedsiębiorca nie zamierza skorzystać z obniżenia wpłat na PFRON. Zniesienie tego obowiązku zmniejszy obowiązki administracyjne ZAZ, zlikwiduje zbędną biurokrację i wprowadzi zasadę, że skorzystanie z obniżenia wpłat jest zawsze zależne od decyzji danego przedsiębiorcy, przy czym nie musi być on o takiej możliwości informowany przez ZAZ w każdym przypadku.

W art. 1 pkt 2, w zakresie zmiany art. 28 ustawy o rehabilitacji proponuje się rezygnację z obowiązkowego zapewnienia doraźnej i specjalistycznej opieki medycznej. Obowiązek taki istnieje bez względu na to, czy taka opieka jest konieczna z uwagi na rodzaj niepełnosprawności zatrudnionych osób, ZAZ zobowiązany jest zapewnić specjalistyczną i doraźną opiekę medyczną, tj. zatrudnić pielęgniarkę lub lekarza. Po zmianie pracodawca będzie zobowiązany nadal do zapewnienia specjalistycznej opieki medycznej, poradnictwa i usług rehabilitacyjnych.

W art. 1 pkt 3 lit a - w zakresie nadania nowego brzmienia ust. 1a w art. 29 ustawy o rehabilitacji, proponuje się zmianę 35% limitu wskaźnika zatrudnienia osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności na limit zatrudnienia 10% osób zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności.

W art. 1 pkt 3 lit b - w zakresie zmiany w art. 29 ust. 1c ustawy o rehabilitacji, proponuje

się wydłużenie z trzech do sześciu miesięcy zwolnienia ZAZ przez wojewodę w drodze decyzji od spełnienia warunków, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1, czyli wymogu zatrudnienia co najmniej 70% osób niepełnosprawnych.

W art. 1 pkt 3 lit c - w zakresie zmiany w art. 29 ust. 3a¹ ustawy o rehabilitacji proponuje się doprecyzowanie zapisów oraz przesunięciu terminu przekazania zysku na zakładowy fundusz aktywności z 15 lipca na 31 grudnia.

W art. 1 pkt 4 proponuje się wprowadzenie do nowelizowanej ustawy zasady, że samorząd województwa może zwiększyć maksymalną kwotę zobowiązań samorządu województwa do wypłaty w danym roku z tytułu dofinansowania kosztów działalności zakładów aktywności zawodowej z zaoszczędzonych środków własnych lub ze środków otrzymanych na realizację innych działań, przekazanych przez Prezesa Zarządu PFRON.

Ustawa wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem zmiany, która dotyczy zniesienia obowiązku wystawiania informacji o możliwości obniżenia wpłat na PFRON (art. 1 pkt 1), która wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia. Wydłużenie *vacatio legis* wiąże się koniecznością wydania nowego rozporządzenia na podstawie art. 22 ust. 12, w związku ze zmianą treści upoważnienia wynikającej ze zmian wprowadzonych do art. 22.

[4] Jakie są przewidywane skutki społeczne projektowanych rozwiązań?

Zaproponowane zmiany doprowadzą do ustabilizowania sytuacji ZAZ oraz zatrudnionych w nich osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin i osób wspierających osoby z niepełnosprawnością. ZAZ będą mogły zatrudnić więcej osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (a są to tylko osoby ze szczególnymi schorzeniami – mające na co dzień trudności z podejmowaniem decyzji w swoich sprawach), które obecnie czekają w kolejce do podjęcia pracy w ZAZ (i nie można ich zatrudnić, ponieważ obowiązujące wskaźniki na to nie pozwalają).

Prowadzący funkcjonujące ZAZ będą mogli rozwinąć nowe kierunki usług i produkcji lub wzmocnić działalność obecnie prowadzoną. Poprawi to sytuację tych podmiotów na rynku i pozwoli na rozszerzenie działań aktywizacyjnych.

W systemie wsparcia osób z niepełnosprawnością zwiększy się liczba miejsc pracy w ZAZ, poprawi się przepływ osób na drodze ŚDS - WTZ – ZAZ, a absolwenci szkół specjalnych i szkół życia będą mieli szansę na podjęcie zatrudnienia i aktywizację w warunkach realnego rynku.

Zmiany dadzą impuls do tworzenia nowych ZAZ, tworzenia oddziałów istniejących ZAZ w innych lokalizacjach, co jest ewidentnym działaniem sprzyjającym deinstytucjonalizacji. Środki finansowe będą wykorzystywane na działania rzeczywiście wspierające aktywizację osób z najcięższymi niepełnosprawnościami, co da im szansę na niezależne życie, stanowiące podstawę nowoczesnego i zgodnego z Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych podejścia do funkcjonowania osób z niepełnosprawnością w społeczeństwie.

[5] Jakie są przewidywane skutki gospodarcze projektowanych rozwiązań?

Proponowane zmiany poprawią sytuację obecnie funkcjonujących około 140 jednostek ZAZ w Polsce, które będą mogły bezpiecznie się rozwijać poprzez tworzenie nowych kierunków działalności, zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, które w tej chwili potrzebują stałego wsparcia. W tym czasie osoby obecnie wspierające osoby z

niepełnosprawnością w domach i w środowisku lokalnym będą mogły podjąć pracę, co przysporzy przychodów Skarbowi Państwa w postaci podatków. Zwiększą się przychody zakładów aktywności zawodowej, wzmocni się rynek podmiotów ekonomii społecznej, co wywole większą społeczną odpowiedzialność całego biznesu.

Pojawią się nowi organizatorzy takich jednostek, gdyż stabilne przepisy i przewidywalne zasady finansowania będą sprzyjały nowym inicjatywom, jednostki dotychczas istniejące zyskają warunki do rozwoju, także przez tworzenie oddziałów. Nastąpi większa stabilizacja na rynku pracy osób z niepełnosprawnością. Zakłady będą mogły się skupić na celu w jakim zostały powołane. ZAZ mają na celu zapewnienie rehabilitacji zawodowej, społecznej osób z niepełnosprawnością. Praca w ZAZ służy utrzymaniu, przywróceniu albo rozwinięciu zdolności do pracy osób z niepełnosprawnością. Prowadzona działalność usługowa i wytwórcza ma wyłącznie charakter instrumentalny wobec głównego celu. Stabilne finansowanie umożliwia skupienie się na potrzebach osób z niepełnosprawnością zamiast na walce o kontrahenta.

[6] Jakie są przewidywane skutki finansowe projektowanych rozwiązań, w szczególności wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego?

Projektowane przepisy nie generują kosztów dla sektora finansów publicznych ponad wynikające z obecnych przepisów. Zwiększanie wsparcia finansowego dla ZAZ i tak postępuje, jednak w sposób bardzo chaotyczny i nieprzewidywalny. Projektowane rozwiązania mają charakter porządkujący i znoszący bariery administracyjne w działalności ZAZ. Projektowane zmiany są długofalowo obojętne dla budżetu państwa i samorządów terytorialnych.

[7] Wykaz źródeł finansowania, jeśli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projektowane zmiany są obojętne dla budżetu państwa i samorządów terytorialnych.

[8] Czy projekt ustawy podlega procedurze notyfikacyjnej?

➤ Nie

III. Wymogi określone w art. 34 ust. 2a i 2b regulaminu Sejmu

[9] Czy projekt ustawy zawiera przepisy określające zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

➤ Nie

[10] Czy wdrożenie projektowanych przepisów spowoduje obciążenia administracyjne mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

➤ Nie

[11] Czy projekt ustawy zawiera przepisy regulacyjne lub określa wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (art. 34 ust. 2b regulaminu Sejmu)?

➤ Nie

Warszawa, 15 kwietnia 2025 r.

BEOS-WPEiM-630/25

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. ~~SP.111.020.21.4.2025~~

Data wpływu ~~15.04.2025~~

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego
projektu ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej
oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
(przedstawiciel wnioskodawców: posłanka Maja Ewa Nowak)**

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt przewiduje nowelizację ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹, zwanej dalej „ustawą o rehabilitacji”. Zmiany obejmują:

- 1) zwolnienie sprzedającego produkty i usługi z obowiązku wystawiania nabywcom informacji o możliwości obniżenia wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, zwany dalej „PFRON” (art. 1 pkt 1);
- 2) rezygnację z obowiązkowego zapewnienia doraźnej opieki medycznej przez zakłady aktywizacji zawodowej, zwane dalej „ZAZ” (art. 1 pkt 2);
- 3) zmianę 35% limitu wskaźnika zatrudnienia osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności na limit zatrudnienia 10% osób zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności (art. 1 pkt 3 lit. a);
- 4) wydłużenie z trzech do sześciu miesięcy zwolnienia ZAZ przez wojewodę, w drodze decyzji, od spełniania wymogu zatrudnienia co najmniej 70% osób niepełnosprawnych² (art. 1 pkt 3 lit. b);
- 5) przesunięcie terminu przekazania środków zakładowego funduszu aktywności, zwanego dalej „ZFA”, na wyodrębniony rachunek bankowy

¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 44, ze zm.

² Tj. wymogu określonego w art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy o rehabilitacji.

tego funduszu z 15 lipca na 31 grudnia roku następującego po roku uzyskania tych środków (art. 1 pkt 3 lit. c);

- 6) wprowadzenie zasady, że samorząd województwa może zwiększyć maksymalną kwotę zobowiązań samorządu województwa do wypłaty w danym roku z tytułu dofinansowania kosztów działalności ZAZ z zaoszczędzonych środków własnych lub ze środków otrzymanych na realizację innych działań, przekazanych przez Prezesa Zarządu PFRON (art. 1 pkt 4).

Proponowana ustawa ma wejść w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 1 pkt 1 projektu, który wszedłby w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia (art. 2 projektu).

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Nowelizowana ustawa o rehabilitacji wdraża w zakresie swojej regulacji dyrektywę Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającą ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy³, zwaną dalej „dyrektywą 2000/78/WE”. Zgodnie z art. 1 dyrektywy 2000/78/WE wyznacza ona ogólne ramy dla walki z dyskryminacją m.in. ze względu na niepełnosprawność w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania. Dyrektywę 2000/78/WE stosuje się do wszystkich osób, zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, włącznie z instytucjami publicznymi, m.in. w odniesieniu do warunków pracy (art. 3 ust. 1 lit. c). W celu zagwarantowania przestrzegania zasady równego traktowania osób niepełnosprawnych dyrektywa 2000/78/WE przewiduje wprowadzenie racjonalnych usprawnień (art. 5). Oznacza to, że pracodawca podejmuje właściwe środki, z uwzględnieniem potrzeb konkretnej sytuacji, aby umożliwić osobie niepełnosprawnej dostęp do pracy, wykonywanie jej lub rozwój zawodowy bądź kształcenie, o ile środki te nie nakładają na pracodawcę nieproporcjonalnie wysokich obciążeń. W rozumieniu dyrektywy 2000/78/WE obciążenia te nie są nieproporcjonalne, jeżeli są w wystarczającym stopniu rekompensowane ze środków istniejących w ramach polityki prowadzonej przez dane państwo członkowskie na rzecz osób niepełnosprawnych.

3. Analiza przepisów projektu ustawy pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Proponowane w projekcie ustawy rozwiązania jedynie pośrednio dotyczą kwestii objętych dyrektywą 2000/78/WE. Można uznać, że projekt ustawy nie jest sprzeczny z postanowieniami tej dyrektywy.

³ Dz. Urz. WE L 303 z 2.12.2000 r., s. 16, Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne rozdz. 5, t. 4, s. 79.

4. Konkluzje

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Autor:

Marcin Fryźlewicz
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:

Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik

/podpisano elektronicznie/

Warszawa, 15 kwietnia 2025 r.

BEOS-WPEiM-631/25

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. *SP-III.002.71-8.2025*

Data wpływu *15.04.2025*

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (przedstawiciel wnioskodawców: posłanka Maja Ewa Nowak) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

Projekt przewiduje nowelizację ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹, zwanej dalej „ustawą o rehabilitacji”. Zmiany obejmują:

- 1) zwolnienie sprzedającego produkty i usługi z obowiązku wystawiania nabywcom informacji o możliwości obniżenia wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, zwany dalej „PFRON” (art. 1 pkt 1);
- 2) rezygnację z obowiązkowego zapewnienia doraźnej opieki medycznej przez zakłady aktywizacji zawodowej, zwane dalej „ZAZ” (art. 1 pkt 2);
- 3) zmianę 35% limitu wskaźnika zatrudnienia osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności na limit zatrudnienia 10% osób zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności (art. 1 pkt 3 lit. a);
- 4) wydłużenie z trzech do sześciu miesięcy zwolnienia ZAZ przez wojewodę, w drodze decyzji, od spełniania wymogu zatrudnienia co najmniej 70% osób niepełnosprawnych² (art. 1 pkt 3 lit. b);
- 5) przesunięcie terminu przekazania środków zakładowego funduszu aktywności, zwanego dalej „ZFA”, na wyodrębniony rachunek bankowy tego funduszu z 15 lipca na 31 grudnia roku następującego po roku uzyskania tych środków (art. 1 pkt 3 lit. c);
- 6) wprowadzenie zasady, że samorząd województwa może zwiększyć maksymalną kwotę zobowiązań samorządu województwa do wypłaty

¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 44, ze zm.

² Tj. wymogu określonego w art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy o rehabilitacji.

w danym roku z tytułu dofinansowania kosztów działalności ZAZ z zaoszczędzonych środków własnych lub ze środków otrzymanych na realizację innych działań, przekazanych przez Prezesa Zarządu PFRON (art. 1 pkt 4).

Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych **nie jest projektem ustawy wykonującej** prawo Unii Europejskiej.

Autor:

Marcin Fryźlewicz
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik
/podpisano elektronicznie/